

विदुङ्गन्वधिकं दद्याद्वृत्तिहयं पुनः । द्वीदशाहं योग-
द्विस्ततो ह्यसक्तमोऽप्ययम् । यद्वर्णीमस्तपित्तञ्च क्षयं
शूलञ्च सर्वदा । ताम्रयोगो जयत्येष बलवर्णीमिवर्द्धनः ।
ताम्ररसायनी स्त्री ताम्ररसस्य रक्तनिर्यासस्यायनी । गो-
रजदग्धायां जटाधरः ।
ताम्रलिप्त प्रदेशभेदे । सोऽभिजनोऽस्य तस्य राजा वा अण् ।
तद्देशवासिनि ब्रह्मपुत्रे च बह्वृषे अणो लुक् । स च देशः
प्राचीनस्यः । “ताम्रलिप्तञ्च राजानं कर्षटाधि-
पतिं तथा” भा० स० २६ अ० । भीमप्राचीदिग्विजये ।
“वङ्गाः कलिङ्गा मगधास्ताम्रलिप्ताः सपुण्ड्रकाः” भा०
स० ११ अ० । स्वार्थे क । तत्प्राचीं “किराताः कर्कराः सिद्धा-
वैदेहास्ताम्रलिप्ताः” भा० भी० ७ अ० । जनपदोक्तौ ।
ताम्रवर्णं पु० ताम्रो रक्तो वर्णोऽस्य । १ पक्षिवाहवृत्ते हयभेदे
राजनि० । २ जटायां स्त्री शब्दच० । ३ ताम्रवर्णयुतमात्रे
ति० । कर्म० । ४ रक्ते वर्णे पु० ।
ताम्रवल्ली स्त्री कर्म० । १ मञ्जिष्ठायास् शब्दच० । २ चिंत-
कूटदेशप्रसिद्धे लताभेदे राजनि० । ३ रक्तलतामात्रे च ।
ताम्रवीजं पु० ताम्रं वीजं यस्य । १ कुललो राजनि० । २ रक्त-
वीजके वृक्षमात्रे ति० । कर्म० । ३ रक्ते वीजे न० । ४ कुलत्वि-
कायां स्त्री शब्दार्थचि० । [१ रक्तवर्णके वृक्षे पु० ।
ताम्रवृक्षं पु० कर्म० । १ रक्तचन्दनवृक्षे २ कुलत्वे च रत्नमा०
ताम्रवृन्तं पु० ताम्रं वृन्तमस्य । १ कुलत्वे, स्त्रीत्वमपि टाप्
त्विका० । २ रक्तवृन्तके वृक्षमात्रे ति० । कर्म० । ३ रक्ते
वृन्ते न० ।
ताम्रशिखिन् पु० ताम्रा रक्ता शिखास्त्यस्य इति । कुक्कुटे
जटाधरः । ब० व० । ताम्रशिख इत्यपि तत्र । ताम्र-
शिखायुक्ते च ति० ।
ताम्रसारं न० ताम्रं रक्तं सारमस्य । १ रक्तचन्दनवृक्षे ।
रत्नमाला । २ रक्तसारके वृक्षमात्रे ति० । कर्म० । ३ रक्ते
सारे पु० न० ।
ताम्रसारकं पु० ताम्रो रक्तः सारोऽस्य कप् । १ खदिरे
राजनि० । २ रक्तचन्दनवृक्षे च । ३ रत्नाष्ट्रे न० शब्दार्थचि० ।
ताम्रसारिकं पु० ताम्रः सारोऽस्यस्य ठक् । १ रक्तखदिरे,
२ रक्तचन्दने च शब्दार्थचि० ।
ताम्रा स्त्री ताम्र+टाप् । १ भैरव्यां ताम्रवक्त्रां शब्दमा० ।
ताम्राख्या पु० उपहीपभेदे शब्दमाला । ताम्रहीपे ।
ताम्राक्षं पु० स्त्री ताम्रो अक्षिणी यस्य षच् संभा० । १ कोकिले
त्विका० । स्त्रियां षित्वात् जातित्वाच्च ङीष् । २ रक्ते क्षण-

युक्ते ति० स्त्रियां षित्वात् ङीष् । ३ विशाला यत्र ताम्राक्षैः
पूर्णचन्द्रविमाननैः । यर्णभूः कीर्यते” भा० क० ४६ अ० ।

ताम्रांभं न० ताम्रस्य व्याभेवाभा यस्य । १ रक्तचन्दने शब्दच० ।
ताम्रा रक्ता व्याभा यस्य । २ रक्तवर्णाभायुक्ते ति० “रुधि-
रोक्षितसर्पाङ्गैस्ते स्तदायोधनं बभौ । कबन्धैः संवृतं सर्वं
ताम्राभैः क्षमिवावृतम्” भा० द्रो० ११६ अ० ।

ताम्राकणं न० तीर्थभेदे “ताम्राकणं समासाद्य ब्रह्मचारी
समाहितः । अश्वमेधमयाप्नोति ब्रह्मलोकञ्च गच्छति”
भा० व० ८४ अ० ।

ताम्राक्षं पु० ताम्रस्याक्षौ शब्देद्व्यत्पादकोऽस्य । कांस्ते त्विका-
ताम्रांवती स्त्री ताम्रमाधेयत्वेनाऽस्यस्य मत्तप् भस्यः ३
संज्ञायां दीर्घः । ताम्राक्षरं नदीभेदे “ताम्रावती नेत्रवती
नद्यस्तिषोऽथ क्रौञ्चिकी” भा० व० २२१ अ० ।

ताम्राश्मन् पु० ति० कर्म० । पद्मरागे “ताम्राश्मरश्चिच्छुरितै-
नखायैः” साध० । “ताम्राश्मनां पद्मरागाणाम्” मङ्गिना० ।

ताम्रिकं ति० ताम्रं तत्पादादिनिर्माणं शिल्पमस्य ताम्रखेदं
वा ठक् । १ कांस्यकारे २ सङ्कीर्णजातिभेदे पु० स्त्री० स्त्रियां
ङीष् । ३ ताम्रसम्बन्धिनि ति० । “कार्षिके ताम्रिके पणः”
अमरः । “कार्षापणस्तु विज्ञेयस्ताम्रिकः कार्षिकः पणः”
मह० । “निष्काः सुवर्णाश्चत्वारः कार्षिकस्ताम्रिकः पणः”
मात्र० । ४ युष्माकां स्त्री टाप् राजनि० । ५ वाद्यभेदे शब्दार्थ

ताम्री स्त्री ताम्रस्य विकारः अण् ङीष् । वाद्यभेदे त्विका० ।
तायं पालने विस्तारे च स्वा० आत्म० सक० सेट् । तायते
अतायि-अतायिष्ट । तताये । ऋदित्वा णिच् अतता-
यत्-त । तायितः ततिः “उभौ मायां व्यातायेताम्”
भट्टिः । “सरसि सुंतायमाने” यजु० ३६/५। षच् । तायः
वृषा० आद्युदात्तः । ल्युट्-तायनम् “वृत्तिसर्गतायनेषु
क्रमः” पा० ।

तायिकं ति० ताये वृद्धौ साधु ठक् । तर्ज्जिकांभिर्धर्तृशे हेमच०
तायु पु० ताय-उण् । कौरे स्तोने निचराटुः “अपत्ये
ताययो यथा नक्षत्रा” ऋ० १/५०/२ ।

तारं पु० तारयति खजापकान् संसारार्णवात् तृ-णिच्-अच्
तार्थ्यतेऽनेन वा तृ-णिच् करणे अच्, तृ-णिच्-भावे अच्
वा । १ प्रणवे ओङ्कारे “तारयेद् यज्ञवासोधेः खजापक-
मानसम् । ततस्तार इति ख्यातो यस्तं ब्रह्मा व्यलोकयत्”
काशीख० ७२ अ० । २ वानरभेदे शृङ्गमौक्तिके ४ सृक्ता
विशङ्गी सोदं । ५ देवीप्रणवे कूर्चधीजे (ह्रीं) तन्त्रसा०
६ तारणे विश्व० ७ महादेवे “काश्यां विश्वेऽरोऽहं गिरि-